

verband houden met een zeer prijzenswaardigen karaktertrek van onzen tijd, die grooten afkeer heeft van frases, van halfslachtigheid en „schipperen”, en sterke behoefte toont aan innerlijke waarachtigheid en oprechtheid tegenover zichzelf en tegenover anderen. Men ziet weer in, wat het zeggen wil: Christen te zijn en als Christen te leven.

Overtuigd te zijn van de nietigheid der aardse dingen, bezien in het licht der goddelijke bovenaardse wereld, en niet in aesthetische voldaanheid op te gaan in de wereld der zinnen, wie voelt dat niet als iets geweldig, iets waarvoor bovenmenselijke kracht van ons gevraagd wordt?

„Nog niet!”, riep Rückert den christelijken prediker toe:

„Ihr machtet es mir zu toll  
Mit euren christlichen Leide.  
Mein Herz ist noch freudenvoll.  
Darum bin ich ein Heide.”

„Het is met het christendom of liever met het christen worden”, zegt Kierkegaard, „als met iedere radicale kuit, men stelt ze zoo lang mogelijk uit”. Ook Kierkegaard zelf, romantisch als hij was van aanleg, heeft haar lang uitgesteld. In zijn „Enten-Eller” schildert hij de aesthetische levensrichting zooals alleen het kan iemand, die uit haar geleefd heeft.

Den geweldigen indruk, dien Mozart's Don Juan op hem maakte in zijn romantischen studententijd, geeft hij weer bij monde van een repraesentant der aesthetische levensopvatting: „Hoor het begin van Don Juan's leven; gelijk de bliksem uit duistere donderwolven flitst, zoo breekt hij los uit de diepten van ernst... hoor het onbetengelde begeeren der hartstocht, hoor 't vleidend suizen der liefde, hoor 't fluisteren der verzoeking, hoor den storm der verleiding, hoor de stilheid van het oogenblik... hoor, hoor, hoor Mozart's Don Juan.”

Maar hij beseft wat dezen aestheticus ontbreekt: de bindende macht der persoonlijkheid. Hij heeft zijn persoonlijkheid gered door de ethische levenskeuze, en het zondebesef, dat zich aan hem opdringt, brengt een andere tegenstelling op den voorgrond: die van „heilig” en „onheilig”.

Maar hoe dan verder? Want meen niet, dat nu zijn aesthetische aanleg met wortel en tak wordt uitgeroeid. — ja wij merken zelfs op, dat hij in vele opzichten nog „romantisch” bleef, al had hij ook gestreden tegen de romantiek als geestelijke macht. Hier staan wij voor iets wonderlijks: het goddelijke heft het natuurlijke niet op, het roeit het echt-menschelijke niet uit, maar vernieuwt het juist.

Hieruit volgt nu het een en ander, dat van groote betekenis kan zijn voor onze praktische levenshouding, en ook voor het beoordeelen van onze mede-menschen en mede-Christenen!

Als het waar is, dat het goddelijke het natuurlijke niet doodt, maar vernieuwt, dan volgt hieruit onmiddellijk, dat het Christen-worden de menschen niet alle aan elkaar gelijk maakt. Er heerscht hier geen doode eenvormigheid, maar goddelijke veelvormigheid! En zooals in Gods schepping geen starheid en onveranderlijkheid heerscht, maar geen twee dingen volkomen aan elkaar gelijk zijn,

zoo openbaart zich ook het leven der herschepping en het innerlijk leven met God in rijke verscheidenheid van vormen. Wij hebben dit te eerbiedigen, en Hem er voor te danken, inplaats van te passen en te meten naar een eigengemaakte, uitwendige maatstaf. Wij menschen hebben neiging alles te nivelleren en wij houden van eenvormig fabriekswerk, maar Gods scheppingswerk toont heerlijk Zijn almacht en goddelijkheid in een rijkdom van vormen!

Daarom eischt God van niemand onzer, dat wij onzen aesthetischen aanleg zouden vernietigen, maar wel dat deze aanleg meer en meer gezuiverd en gelouterd worde! Maar nu moet onmiddellijk er aan toegevoegd, dat deze gelouterde aesthetische levensrichting een ideaal is, maar naar welks vervulling wij hebben te streven met alle kracht, reeds nu en in deze wereld. Het is een ideaal, waarvan wij weten, dat het eerst ten volle verwerkelijkt wordt op een „nieuwe aarde”, want zooals Gunning zoo treffend zegt in zijn studie over Goethe's Faust: „Nog zijn de wateren des gericht's niet van deze aarde weggevoerd”. Dit brengt hem op deze schoone gedachte, die ik niet kan nalaten hier in zijn geheel over te nemen: „De raaf, de ongeheiligde veelzijdigheid, die overal het leven aanvaardt gelijk het is, vliegt reeds dadelijk zoo verre, dat zij niet tot de Arke behoeft terug te keeren, omdat zij ook op aas en lijken rusten kan. Maar de Duive, ten venster uitgelaten, vindt nog geen rust voor het hol haars voets, omdat zij niets onreins wil aanroeren. Met haar olijftak vliegt zij nog gedurig terug, en de hand moet zich uitstrekken om de schuchtere binnen te nemen. Eerst als de wateren geheel zullen zijn opgedroogd, kan ook zij onbeschoemd op de aarde haar woonstede vestigen.”

Dat wil dus zeggen: ons leven met God kan hier nog niet ten volle aesthetisch zijn, omdat wij niets onreins mogen aanroeren. Daarom kan ook de Christen-kunstenaar het leven niet aanvaarden zooals het is, maar als hij waarlijk Christen is, leert hij het zien in het licht van een hooger wereld, die hij in het geloof aanschouwt in al haar schoonheid, en zoo wordt ook zijn aesthetisch leven gelouterd en zijn kunstwerk geald.

Maar nu blijft nog iets anders over. Men vraagt: welke kunst mag dan de Christen genieten? In deze vraag ligt al dadelijk iets, dat onaangenaam aandoet. Het zou n.l. de voorstelling kunnen wekken, alsof wij de wereld in twee helften kunnen verdeelen, waarvan de ééne vrij terrein is voor den Christen, en de andere het opschrift „verboden toegang” draagt. Sommigen meenen deze scheidingslijn zelfs zeer nauwkeurig te kunnen aangeven. Deze voorstelling is zeer misleidend en kan ook door geen enkel Christen aanvaard worden. Erger is het nog, als men zulk een scheidingslijn niet bij voorkeur trekt om eigen leven daarnaar te regelen, maar vooral ook om het gedrag van zijn mede-menschen gemakkelijker te kunnen beoordeelen.

Maar gevoelen wij niet, dat het verkeerd is de Christelijke vrijheid te belemmeren door het aanleggen van een willekeurige straf, waarnaar wij de daden van onze mede-Christenen meenen te mogen beoordeelen? Gelukkig is echter, zooals nog

onlangs Prof. Anema constateerde, „in den loop der jaren al heel wat verbetering van inzicht gekomen” (Onze tijd en onze roeping, pg. 81). Wij waarschuwen niet meer tegen het bijwonen van concerten, omdat dit iets is van „de wereld”, en wij waarschuwen niet meer tegen „muziek en ander verderfelijk zingenot”.

Trouwens, men bedenke toch, dat het hier allermint gaat om grenzen van geographischen aard! Het is op zich zelf mogelijk, dat men in de kerk zeer ver van God af is, en in de muziek Zijn stem wel hoort, waarmee ik niet zeggen wil, dat het dus onverschillig is, of men zich naar kerk of concertzaal begeeft! Het eens-en-voor-alijd-vastleggen van wat „mag” en „niet mag” is dus iets zeer bedenkelijks, en het gaat niet aan elkander naar zulk een schema te beoordeelen en te bepalen van „wereldgelijkvormigheid” of „bekrompenheid”.

Ook hier ligt de oplossing weer in het persoonlijke! Een ieder zij in zijn gemoed verzekerd en geniet ook op het terrein der kunst alles, waarvoor hij God kan danken! Ik merk hier echter op, dat ik de paedagogische kwestie nu geheel uitschakel, die een geheel afzonderlijke behandeling zou verdienen.

Niet alleen voor den Christen-kunstenaar, ook voor den Christen, die de kunst weet te genieten en te waardeeren, geldt hetzelfde ideaal, waarvan wij de verwerkelijking hier nooit zullen bereiken, maar toch met al onze kracht reeds in dit leven hebben te bevorderen.

De aesthetische levensrichting gelouterd en gezuiverd opgenomen in de ethische, blijft het ideaal, waarvan wij in eigen leven ons deel, hoe gering ook, hebben te verwerkelijken. Het aesthetische heeft aldus niets van zijn zelfstandigheid verloren, het is veeleer geworden aesthetisch-in-hooger-zin! Den waan verliezend van de volkomenheid in deze wereld van onvolmaaktheid en zonde richt het zich naar een betere wereld, haar vooruitgrijpend in het geloof!

In deze wereld van schoonen schijn ziet de Christen de gelijkenis van de eeuwige schoonheid der goddelijke wereld. Reeds ziet hij haar doorlicht van Gods eeuwig bedoelen, en daarom de ware schoonheid tegemoetstrevend. Zoo wordt hij in plaats van zijn aesthetischen aanleg te verliezen, aesthetisch-van-hooger-orde, want hij leeft uit het geloof, dat „Sion niet alleen is de volkomenheid der heilichheid, maar ook die der schoonheid”. Gods wereld is de „kosmos”, het sieraad: wij verlustigen ons van verre in de aureool van haar schoonheid. En wij aanbidden den Man van Smarten op den Kruisberg, die onze oogen verlichtte; dat wij zagen Gods Kosmos, die is schoon en goed!

„En hij voerde mij weg in den geest op een grooten en hoogen berg, en hij toonde mij de groote stad, het heilig Jeruzalem, nederdalende uit den hemel van God; en zij had de heerlijkheid Gods, en haar licht was den allerkostelijksten steen gelijk...”

En in haar zal niet inkomen iets dat ontreinigt, en gruwelijkheid doet, en leugen spreekt; maar die geschreven zijn in het boek des levens des Lams.” W. E. ENGLKES.

## KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

VII.

Later, in zijn Confidentie, blz. 43—48, vertelde Dr. Kuiper, hoe de gesprekken met de eenvoudige vrouwen in zijn eerste gemeente hem tot zegen waren geweest. En bij het afsterven van Pietje Baltus te Beesd schreef hij in De Standaard van 30 Maart 1914, dat het met name deze vrouw is geweest, die door den Heere gebruikt werd om hem tot het geloof te brengen. Het kenmerkende in die toen nog jonge vrouw was haar beslistheid. Ze stond op volle belijdenis van het geloof, waarvoor onze martelaren gestorven waren. Toen heeft er een ontmoeting plaats gehad, die in Dr. Kuipers overtuiging een keer bracht, doordat hij op eenmaal in deze vrouw de kracht van het absolute greep, en met alle halfslachtigheid brak. Die eenvoudige vrouw heeft de lijn van zijn leven van half naar heel omgebogen.

Over de volstrektheid van het geloof der Betuwsche vrouwen lezen we in Confidentie, blz. 45 nog: „Ze wisten van geen schikken of plooiën, en al meer kwam ik voor de pijnlijke keus te staan van of mij scherp tegen hen te zetten, of onverhulde met ze te gaan tot „de volle soevereine genade” zooals zij het uitdrukten, in beginsel erkend was, zonder dat een plaatsje hoe klein ook overbleef voor de veiligheidskloppen, waarin ik heil zocht. Welnu, ik heb mij niet tegen hen gesteld, en ik dank nog mijn God, dat ik die keuze deed. Hun tinnend volharding is mij de zegen voor mijn hart, het opgaan van de morgenster voor mijn leven geworden. Ik was wel gezwegen, maar had het woord der verzoeking nog niet gevonden. Dat hebben zij mij gebracht, met hun gebrekkige taal gebracht in dien absoluten

vorm, waarin mijne ziel alleen rust kan vinden: in de aanbidding en verheerlijking van een God, die alle dingen werkt, beide het willen en werken, naar zijn welbehagen!”

Zie over de spanning tusschen het absolute en het relatieve in Dr. Kuipers leven en werken: W. J. Aalders, Dr. A. Kuiper, blz. 43.

Over Pietje Baltus zegt dezelfde schrijver, die van 1901 tot 1915 als predikant te Beesd stond: „Ik heb het oude vrouwtje nog gekend, dat destijds op Dr. Kuiper zoo grooten invloed heeft geëxerceerd. Zij wist te vertellen, hoe zij hem bij het eerste huisbezoek had vermaand en bij het heengaan de hand geweigerd, omdat zij hem niet als leeraar kon groeten. Maar hij had niet opgehouden om een handdruk te vragen, en ten slotte had zij hem dan, niet als leeraar, maar als mensch de hand gereikt. Het beteekende daar destijds iets, als arbeidersdochter den predikant zoo te bejegenen. Maar hij was teruggekomen en sedert hoe langer hoe meer onder den invloed van het gereformeerde gevoelen der „steile afhankelijkheid” gekomen. Zij, om in het taaleigen der mystiek te spreken, eene door-bekeerde en beproefde ziel, keurde Dr. Kuipers latere kerkelijke en vooral politieke evoluties af, maar de oprechtheid van zijne bekeering leed bij haar geen zweem van twijfel” (blz. 7 en 8).

Wat Dr. Kuipers politieke evolutie betreft, zelf schreef hij daaromtrent in het „woord vooraf” op Antirevolutionaire Staatkunde, Deel I, blz. VII en VIII: „Mijn studies hadden zich aanvankelijk in geen enkel opzicht naar den staatkundigen kant bewegen. Voornamelijk mij het wetenschappelijk-moedood aantrok, had van meet af de geschiedenis, en op het geschiedkundig terrein met name de Kerkhistorie, mijn liefde. Eerst door een priester kwam ik bij Calvijns thuis, en daar Kerk en Staat in de opvatting van de 16e eeuw zoo innig nauw saambegrepen, lokten mijn studies mij reeds toen, tot op zekere hoogte,

naar het politiek terrein. Maar ook zoo ontbrak toch nog alle aanraking met het politieke leven. Ik bleef theoloog zonder meer, en voelde nog geen de minste aandrift om wat in de 16e eeuw onze vadersen op politiek gebied bezielde, te doen herleven. Van Groen van Prinsterer had ik nog nimmer iets gelezen, en het sterkst nog sprak mijn politieke neiging zich uit, toen ik in 1853 voor de actie tegen de Bisschoppelijke hiërarchie letterlijk opvlamde. Zelfs te Beesd ging van mij als predikant geen andere actie uit dan in conservatieve richting.”

Toch had Dr. Kuiper reeds te Beesd voor zijn politieke ontwikkeling veel te danken aan gesprekken met den ouden heer Kievits, Hoofd van de Openbare School aldaar, een beminnelijk, geloovig christen uit die dagen, met wien hij de zaken van volk en vaderland gedurig overwoog. Daardoor kwam hij van lieverlede tot het inzicht, dat zijn vroegere politieke zinswijze verkeerd was geweest en dat de namen van Groen van Prinsterer en Keuchenius hem ten leidstar moesten zijn. Zie over den heer Kievits: Gedenkboek 1897, blz. 69; idem 1907, blz. 312. De Standaard 30 Maart 1914.

Over Pietje Baltus schreef Ds J. E. Reyenga in de Groninger Kerkbode 23 Mei 1914 onder den titel: Een bezoek bij Pietje Baltus. Zie over haar ook De Rotterdammer, 28 en 31 Maart, en 25 Mei 1914.

Nog verschenen in 1914 te Leiden bij Ph. Knapen: Korte Schets van het leven van Pietronella Baltus, of de geestelijke weder van Dr. A. Kuiper, geb. 6 Dec. 1830, overleden 17 Maart 1914 te Beesd met portret door een vriend. Reeds deze titel getuigt van groote onnauwkeurigheid bij den schrijver der brochure. Uit de boeken toch van den Burgeriken Stand te Beesd blijkt, dat Pietronella Baltus geboren is 5 December 1830 en overleden 25 Maart 1914.